

www.e-rara.ch

**Q. Septimii Florentis Tertulliani Carthaginensis presbyteri, Opera quae
hactenus reperiri potuerunt omnia**

**Tertullianus, Quintus Septimius Florens
Parisiis, 1608**

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-11127>

Argumentum libri de praescriptionibus adversus haereticos, per Iacobum Pamelium.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Q. SEPTIMII FLORENTIS

TERTULLIANI CARTHAGINIENSIS

PRESBYTERI ADVERSUS

Hæreses, scripta.

ARGVMENTVM LIBRI DE PRÆSCRIPTIONI-
BVS ADVERSUS HÆRETICOS, PER
Iacobum Pamelium.

DVERSUS hereticos siue hæreseis tum temporis grassantes scriptu-
rus Tertullianus, videns disputationibus nihil aut parum profici, certis
Præscriptionibus, siue doctrinarum retractatu (vri ipse alibi loquitur) re-
uincendos existimauit.

Priusquàm autem ad propositum veniat: docet non oportere nos admi-
rari super hæreseis, eo quòd prænuntiatae fuerint.

Sed abominandas potius, & præcauendas, tamquam mortem æternam
adferentes, nihil virium habentes, nisi apud eos qui in fide infirmi sunt.

Neque scandalizari quemquam oportere, si Episcopus, si Diaconus,
si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr lapsus à regula fuerit, quia

ex personis non probatur fides, sed ex fide personæ.

Quinpotius memores simus tam Dominicarum quàm Apostolicarum litterarum, quæ futuras hæreseis
prænuntiarunt, & fugiendas præfinierunt.

Non modò dissensionum & scismatum, sed etiam ipsarum hæreseon nomine.

Quippè quum Epistola ad Titum Apostolus hereticum describens, hæreseis dictas insinuet
Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis siue ad instituendas, siue ad suscipiendas, eas vritur.

Ipsas denique hæreseis quum à Philosophia subornentur, eo & curiositatis nomine etiam caueri
oportere ab Apostolo præscriptum.

Nihil autem obstare illud: Querite & inuenietis; id enim dictum ad eos, quibus nondum agnitus
Christus.

Nobis autem qui iam credidimus, aliud non querendum.

Alioqui si semper querimus, numquam inueniemus, nunquam credemus.

Nemo enim querit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit.

Si tamen adhuc querendum sit, non apud hereticos, ad quos vetamur accedere, sed in nostro,
à nostris, & de nostro queramus.

Regulam enim (seu symbolum) fidei nobis præscriptam, vt iam hinc quid credamus, profiteamur.

Hanc à Christo institutam nullas apud nos habere quæstiones, nisi quas hæreses inferunt; & quæ
hereticos faciunt.

Porro ad propositum veniens Tertullianus, præscribit non admittendos hereticos ad vllam de
scripturis disputationem.

Primum, quòd fides nostra obsequium Apostolo debeat, disputationem prohibenti, dum post vnam cor-
reptionem conuenire hereticum interdixit.

I.

II.

III.

IIII.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIIII.

XV.

XVI.

- XVII. Deinde quod nihil proficiat congressio scripturarum; quum hereseis quasdam non recipiant; & si quas recipiant, adiectionibus & detractionibus interuertant, aut non recipiant integras; & si aliquatenus integras, diuersas expositiones comminiscantur.
- XVIII. Ille etiam, cuius causa in congressum scripturarum descendis, incertior discedet, de pari altercatione negandi & defendendi.
- XIX. Illud itaque solum disputandum, quibus competat fides, cuius sint scriptura, à quo; per quos, & quibus sit tradita disciplina quæ Christiani sunt.
- XX. Atqui à Christo vnā eiusdem fidei doctrinam Apostolis traditam, qui eam Nationibus promulgauerunt, & Ecclesias apud vnāquamque ciuitatem condiderunt, à quibus cetera Ecclesie quotidie mutuatur vt Ecclesie fiant; ita vt tot ac tātæ Ecclesie, vna sit illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.
- XXI. Hanc itaque dirigit alteram præscriptionem; Non alios recipiendos prædicatores, quàm quos Christus instituit, & proinde eam doctrinam recipiendam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis tam viua voce quàm per Epistolas, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit; hoc itaque testimonium veritatis doctrine nostræ, quod cum Ecclesijs Apostolicis communicemus.
- XXII. Apostolos autem (quicquid in contrarium soleat dicere diuersa pars) omnia & scisse, & tradidisse; quibus & omnes scripturas edisserere dignatus est, & Spiritum sanctum misit, qui eos deduceret in omnem veritatem.
- XXIII. In Petro enim non reprehensam ignorantiam aliquam à Paulo, sed conuersationem.
- XXIII. Idque pro temporibus, personis, & causis.
- XXV. Neque verò occultum aliquod Euangelium prædicasse Apostolos;
- XXVI. Quamquam non passim, nec inconsideratè omnibus.
- XXVII. Vnam etiam Regulam fidei eos instituisse, tam ad Ecclesias correptas postea emendatas, quàm ad eas quas commendarunt.
- XXVIII. Quod autem apud multos vnum inuenitur, non censi erratum, sed traditum.
- XXIX. Hereseis potius errasse, quæ vera doctrina sunt posteriores.
- XXX. Marcionem enim & Valentinum, in Catholicam primò doctrinam apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutheri credidisse; donec ob inquietatem curiositatem semel & iterum eiectionis, nouissime in perpetuum dissidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminarunt. Atque idem de alijs iudiciū; qui virtutibus & miraculis novos se Apostolos esse probare nequeunt.
- XXXI. Id itaque esse verum & Dominicum, quod prius sit traditum; falsum, quod posterius.
- XXXII. Si interim quedam sint hereseis iam inde ab ætate Apostolica; præscribendum vti euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis aut Apostolicis viris habeat antecessorem, quemadmodum Smyræorum & Romanorum Ecclesia; quod quum probare non possint, in communicationem non recipiantur.
- XXXIII. Quid quod iam tum ab Apostolis & demonstrata & eierata fuerint, ex quibus & reliquas hereseis omnes sua semina sumpsisse.
- XXXIV. Atque adeo, quum habeant cum illis consortium suæ prædicationis, habere etiam damnationis consortium, maxime quum ab Apostolis prænuntiata fuerint.
- XXXV. Nullam autem econtrario dictarum præscriptionum competere aduersus nostram disciplinam.
- XXXVI. Percurrenti enim Ecclesias Apostolicas, apud quas adhuc ipsæ cathedræ Apostolorum suis locis præfidentur, & inter eas Romanam, vnde nobis quoque auctoritas præsto est (vbi Petrus & Paulus coronati) constabit eandem ab Apostolis suam potasse fidem, per quam aqua signat, Spiritus sanctus vestit, Eucharistia pascit.
- XXXVII. Quam igitur ipsa veritas adiudicetur quicumque in ea Regula incedimus: quam Ecclesia ab Apostolis accepit; constare propositum suum non esse admittendos hereticos ad ineundam de scripturis pronocationem, quum Christiani non sint, & proinde exheredati à possessione Christianarum litterarum.
- XXXVIII. Maxime quum illis non possit succedere corruptela doctrina sine corruptela instrumentorum, deprehensa in scripturis detractio, vel adiectione, vel transmutatione; & interpolatione, qua alius manu scripturas, alius sensus expositiones interuertit.
- XXXIX. In eo comparandi illis, qui Virgiliocentonas & Homerocentonas composuisse leguntur.

Fieri hæc autem eodem diaboli instinctu, qui ipsas quoque res Sacramentorum diuinorum in Idolorum mysteriis amulatur; exempli gratia, qui quosdam tinguit, expiationem delictorum de lauacro re-promittit, signat in frontibus, celebrat & panis oblationem.

Non omittendam denique, qua contra eos præscribamur, ipsius etiam hæreticæ conuersationis descriptionem; ubi, quis cathecumenus, quis fidelis, incertum; pariter enim adeunt, pariter audiunt, pariter orant; qui pacem cum omnibus miscent; quorum mulieres audeant exorcismos agere, forsitan & tingere. Quorum ordinationes temerariæ; & alius hodie Episcopus, cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector; hodie presbyter, qui cras laicus; nam et laicis sacerdotalia munera iniungere.

XLI.

In verbi quoque administratione negotium illis esse, non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi, nec suis Præsidibus reuerentiam præstent; & hinc apud eos schismata non parere, quantumuis tamen à regulis suis inter se variant, & etiam ab auctoribus suis.

XLII.

Notata etiam fuisse eorum commercia cum Magis, Circulatoribus, Astrologis, Philosophis, ut adeo doctrinæ ipsorum non verè index sit disciplina non bona.

XLIII.

Postremo, si fortè præscriptionibus his non moueantur, ad futuri iudicii metum & hæreticos prouocat, & eos qui aures hæreticis accommodant.

XLIII.

Porro hoc institutum semel adgressus, etiam specialiter, initio facto à Iudaismo, hæreticos omnes ad sua usque tempora recenset, & imprimis Dositheum, Sadduceos, Phariseos.

XLV.

Deinde eos, qui ex Euangelio hæretici esse voluerunt, Simonem Magum, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Nicolaum.

XLVI.

Quibus adiungit Ophitas, Cainæos, Setthoitas.

XLVII.

Præterea Carpocratem, Cerinthum, Hebionem.

XLVIII.

Valentinum deinceps, ac eius sequaces Ptolomæum, Secundum, Heracleonem.

XLIX.

Marcum item & Colarbasum.

L.

Post hæc Cerdonem, Marcionem, eiusque discipulos Lucanum & Apellem.

LI.

Tatianum inde; & eos qui secundum Phrygas dicebantur, & Proclum, ac secundum Æschinem, Montanistas.

LII.

Denique Blastum, Theodotum utrumque, Praxean & Victorinum.

LIII.

Ceterum præterquam quòd ad librum hunc adludat Auctor infra initio librorum aduersus Hermogenem, 4. aduers. Marcionem, & aduers. Praxean, eam repetens præscriptionem, de qua c. 28. 29. & 31. id verum esse quòd prius sit traditum, falsum quòd posterius: certè etiam nominatim eius meminit lib. De carne Christi, & lib. 1. adu. Marcionem. Priori loco: Sed plenius (inquit) eiusmodi Præscriptionibus aduersus omnes hæreses, alibi iam vsi sumus. Posteriori: Sed alius (inquit) libellus hunc gradum sustinebit, aduersus hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum reuincendos, quòd hoc sint de Præscriptione nouitatis. Vbi duos titulos huius libri indicat DE PRÆSCRIPTIONIBVS ADVERSVS HÆRESES, siue ADVERSVS HÆRETICOS. Minime verò illum, quem quidem breuitatis gratia legunt: DE PRÆSCRIPTIONIBVS HÆRETICORVM, quia ille argumento libri contradicit, in quo uti in nostris Adnotationibus infra latiùs, præscriptionibus varijs utitur, non hæreticorum, sed aduersus hæreseis. Atqui in codice Anglico MS. Ioannis Clementis, solum liber hic reperitur usque ad illud: Quorum hæreticorum; & in cod. Vatican. MS. separatur à parte huius libri secunda. Quin etiam iam olim à Trithemio & Politiano non vnus, sed duo libri recensentur; vnus aduersus omnes hæreseis, alter de præscriptionibus aduersus hæreticos: & in prima editione ac sepiùs in Adnotationibus, Rhenanus Catalogum hæreticorum inscripsit posteriorem huius libri partem. Verùm rectè, meo iudicio, adnotauit Gelenius ad marginem, Hanc adpendicem malè reuulsam fuisse à reliquo corpore. Nimis enim abruptum esset illud libri noui iam dictum auspiciū: Quorū hæreticorum, &c. maxime quum etiam libellis suis aliquā præfatiunculam soleat præmittere Tertullianus. Liberum interim iudiciū relinquo cuius separandi si velit, eo quòd separatim pars citetur posterior à Tertull. Scorpiaco aduers. Gnosticos, ubi dicit: Alibi se dimicasse de corpore hæreticæ cuiusq; doctrinæ; quòd ego intelligendū puto de Tractatu, ubi singulas hæreticas doctrinas recenset. Edidit autè primū cū scholijs, & postea Adnotat. Rhen. deinde castigauit Gelen. postmodū anno 1560. seorsum, saltè præcipuā libri partē,

Adnotationibus illustravit vir eruditiss. Dn. Ioannes Quintinus Hæduus, Decretorum apud Parrisios D. Professor, meus quondam præceptor: denique & Gallicè integrum Audobertus Macereus, Parrisius item Theologus, cum Scholijs aliquot, anno 1561. Nunc verò postremum, præterquam quòd librum hunc ex dictis MS. cod. & varijs editionibus recens castigauimus, Adnotationes Quintini, & nostras, ac Macerei aliquot, Adnotationibus Rhenani adiecimus, & nouo Argumento illustrauimus.

Q. SEPTIMII FLORENTIS

TERTVLLIANI DE PRÆPESCRIP-

TIONIBVS² ADVERSVS

Hæreticos, Liber.

CAP. I.

Matth. 24.

1. Cor. II.

CONDITIO¹ præsentium temporum, etiam hanc admonitionem prouocat nostram, non oportere nos mirari super hæreses istas, siue quia sunt; futura enim prænunciabantur: siue quia fidem quorundam subuertunt; ad hoc enim sunt, vt fides habendo tentationem, habeat etiam probationem. Vane ergo & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, ⁴ quòd tantum hæreses valeant, quantum sint: quum quid sortitum est, vt omni modo sit, sicut causam accipit ob quam sit, sic vim consequitur per quam sit, ne esse

CAP. II.

non possit. [¹ Febrem denique inter ceteros mortiferos & ⁶ cruciarios exitus ⁷ erogando homini deputatam, neque quia est miramur, est enim, neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Proinde hæreses ad languorem & interitum fidei productas, si expauescimus, hoc eas posse; prius est, vt expauescamus hoc eas esse; quæ dum sunt, habent posse, & dum possunt, habent esse. Sed enim febrem vt malum, & de causa & de potentia sua, vt notum est, abominamur potius quàm miramur, & quantum in nobis est, precauemus, non habentes abolitionem eius in nostra potestate. Hæreses verò mortem æternam, & maioris ignis ardorem inferentis, malunt quidem mirari quòd hoc possint, quàm deuitare ne possint: quum habeant deuitandi potestatem. Ceterum nihil valebunt, si illas tantum valere non mirentur. ⁸ Etenim dum mirantur, in scandalum subministrantur: aut quia scandalizantur, ideò mirantur quòd tantum valeant, quasi ex aliqua veritate veniant. Mirum scilicet vt malum vires suas habeat: nisi quòd hæreses apud eos multum valent, qui in fide non valent. In pugilum & gladiatorum, plerumque non quia fortis est, vincit quis, aut quia non potest vinci, sed quoniam ille qui victus est, nullis viribus fuit: adeò idem ille victor benè valenti postea comparatus, etiam superatus recedit. Non aliter hæreses de quorundam infirmitatibus habent quod valent, nihil

CAP. III.

valentes si in benè valentem fidem incurrant. [⁹ Solent quidem isti ¹⁰ miriones etiam de quibusdam personis ab hæresi captis, ædificari in ruinam. Quare illa vel ille fidelissimi, prudentissimi, & vñtatiissimi in Ecclesia, in illam partem transierunt? Quis hoc dicens, non ipse sibi respondet, neque prudentes, neque fideles, neque vñtatos æstimandos, quos hæreses potuerint de-

a 1. Reg. 10.

b 1. Reg. 13.

c 1. Reg. 12.

d 3. Reg. 3.

e 11.

mutare? Et hoc mirum (opinor) vt probatus aliquis retrò postea excidat? ^a Saul bonus præ ceteris; liuore postea euertitur. ^b Dauid vir bonus secundum cor Domini; ^c postea cædis & ¹² stupri reus est. ^d Salomon omni gratia & sapientia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Dei filio seruabatur sine delicto permanere. Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr ¹³ lapsus à regula fuerit, ideò hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Nemo sapiens est, nisi fidelis; ¹⁴ nemo maior, nisi Christianus: nemo autem Christianus, nisi qui ad finem vsque perse-

Matth. 10.

uerauerit. Tu vt homo extrinsecus vnumquenque nosti: putas quod vides. Vides autem quousque oculos habes. ¹⁵ Sed ^a oculi, inquit, Domini alti. ^b Homo in faciem, ¹⁶ Deus in præcordia

a 4. Esd. 8.

b 1. Reg. 16.

c 2. Tim. 2.

d Matth. 15.

e Matth. 10.

f Matth. 3.

Luc. 3.

Joan. 6.

contemplatur. Et ^c ideò cognoscit Dominus qui sunt eius, &: ^d Plantam quam non plantauit pater, eradicat: & ^e de primis nouissimos ostendit: & ¹⁷ palam ^f in manu portat ad purgandam aream suam. Auolent quantum volent paleæ leuis fidei quocunque afflatu tentationum, eo purior massa frumenti in horrea Domini reponetur. Nónne ab ipso Domino quidam discipulorum scandalizati deuerterunt? Nectamen propterea ceteri quoque discedendum à vestigijs eius putauerunt: ¹⁸ sed qui scierunt illum vitæ esse verbum, & à Deo venisse, perseuerauerunt in comitatu eius vsque ad finem: cum illis, si vellent & ipsi, discedere, placidè obtulisset. Minus est si & Apostolum eius, ¹⁹ aliqui ^a Phygellus, & Hermogenes; & ^b Philetus, & Hymenæus re-

a 2. Tim. 1.

b 2. Tim. 2.

c Matth. 26

liquerunt: ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesijs eius, si à quibusdam deseruntur, quum ea nos ostendunt Christianos, quæ patimur ad exemplum ipsius Christi: Ex